

Mundtlig beretning – Sendemandsmødet den 9. maj 2015

Kære sendemænd, kære medlemmer af Grænseforeningen, kære samarbejdspartnere og gæster fra begge sider af grænsen.

Det er nu et år siden, jeg blev valgt som formand for Grænseforeningen – og hvilket år! Jeg skal da lige love for, at man ikke keder sig her i foreningen. Det myldrer med aktiviteter, opgaver og liv. I Sydslesvig, i vore mange lokalforeninger, på skoler og uddannelsesinstitutioner, i sekretariatet i Peder Skrams Gade og på det politiske niveau. Hvis der er nogen, der tror at Grænseforeningen er en tilbagelænet organisation tager de grundigt fejl. Der bliver, som i mange andre foreninger, færre medlemmer. Men de, der er, er levende optaget af sagen. Tak for det!

Året, der er gået, har også budt på et fortsat generationsskifte i Sydslesvig. Foruden ny formand for Sydslesvigsk Forening og ny chefredaktør på Flensborg Avis, er der kommet ny formand for Skoleforeningen og et direktørskifte er på vej. Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger har fået ny formand og skal til at ansætte en ny direktør. Jaruplund Højskole har fået ny bestyrelsesformand og forstander. På Centralbiblioteket sker der også forandringer – der er valgt ny formand og også her skal man ansætte en ny bibliotekschef. Og nævnes skaldet også, at SSV-minister Anke Spoorendonk har meddelt, at hun ikke genopstiller, så også på det politiske plan kommer der ændringer i de kommende år. Med så mange nye på posterne åbner der sig nye muligheder for fornyelse og gentænkning af traditioner. Hvad skal bevares og hvor er der behov for tilpasninger og nytænkning i en tid, hvor verden – og dermed også livet i det danske mindretal i Sydslesvig – undergår store forandringer. Vi følger generationsskiftet med stor interesse og ønsker naturligvis at etablere et fint og tæt samarbejde med alle. Og det går rigtig godt.

Helt konkret diskuterer mindretallet for øjeblikket demokrati og organisationsformer. Det, der har fungeret godt i en lang periode fungerer måske knap så godt i en ny tid, hvor autoritetstro og magt får tillagt nye betydninger. I januar måned blev der afholdt en åben konference på Jaruplund Højskole, hvor knap 200 sydslesvigere med liv og sjæl kastede sig ud i diskussionen om, hvordan demokrati og fællesskab skal se ud i fremtiden. Jeg havde fornøjelsen af at være ordstyrer, og efter flere oplæg fra både danske politikere og forskere, præsenterede

Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger ved Anders Kring og Ronny Grünwald et konkret forslag til reform.

At den åbne diskussion også førte til konkrete resultater viste sig allerede et par dage efter konferencen. Der kom hvid røg ud af skorstenen. Formændene for SSF og Skoleforeningen i fællesskab meddelte, at tiden var kommet til en reform af Samrådets måde at træffe beslutninger på. Nu skal der ikke længere være enstemmighed, et simpelt flertal kan i visse spørgsmål træffe bindende beslutninger. Dette er formentlig det første skridt i en længerevarende reformproces, som vi følger med interesse i Grænseforeningen. Det er min klare holdning, at vi ikke skal blande os i substansen – mindretallet må finde sin egen vej – men meget gerne bidrager på sidelinjen i det omfang, mindretallet måtte ønske det. F.eks. ved, som på demokratikonferencen, at stå til rådighed som ordstyrer og med inspiration fra andre sammenhænge.

Det forgangne år har også budt på flere historiske markeringer. Først markeringen af 150-året for nederlaget i 1864. Ved et stort anlagt arrangement i Kongeskansen i Dybbøl deltog op mod 15.000 mennesker med dronning Margrethe og statsminister Helle Thorning-Schmidt i spidsen. Det blev en fin anledning til at minde om en væsentlig del af vores historie, som måske er ved at gå i glemmebogen for de yngre generationer. Vi led et smerteligt nederlag, som aldrig skal glemmes.

Men samtidig blev det også et vendepunkt og begyndelsen til udviklingen af det Danmark, som vi alle er vokset op i: Foreningsdanmark, fællesskabernes Danmark, oplysningens og uddannelsens Danmark, initiativets Danmark. Det er værd at reflektere over, også i en moderne verden. I Grænseforeningens regi blev der holdt mange arrangementer i lokalforeningerne, vi udgav et temanummer af Grænsen om nederlaget, producerede nyt undervisningsmateriale, et brætspil og meget mere. Markeringen af 1864 blev en døråbner til Sydslesvig og en klar påmindelse om, at der er noget, vi aldrig bør glemme. I vore lokalforeninger var aktivitetsniveauet højt, og der blev tænkt kreativt på mange måder. Jeg kunne nævne mange eksempler, men lad mig blot fremhæve to for at illustrere spændvidden: Grænseforeningen i Sønderborg, der bl.a. deltog i torvedage i efterårsferien og Grænseforeningens kreds 20 i Vejle, der arrangerede en stor debat om "Soldaten i kunsten". Fra det folkelige

til det kunsthistoriske. Fine eksempler på, at lokalforeningernes aktiviteter rækker ud til et bredt udsnit af den danske befolkning.

Af samme grund er vi naturligvis faste deltagere i Folkemødet på Bornholm, hvor vi er i et nært samarbejde med vore venner i Sydslesvig og Grundtvigsk Forum på Vartov. Det er vigtigt at bevare Folkemødet som et folkeligt stormøde, og her kæmper vi sammen med Vartov for, at de folkelige foreninger ikke fortrænges af virksomheder og kommunikationsbureauer, der kan betale for de bedste pladser. De folkelige foreninger skal jo gerne være mere end staffage i periferien!

Danmarks Radios store satsning på Ole Bornedals tv-serie 1864 gav anledning til noget nær en rasende debat. Nogle havde forventning om en historisk serie, der alene byggede på fakta, mens andre så serien som et stykke fiktion, med den frihed det giver manuskriptforfatteren. Uanset hvad vi hver især måtte mene om serien, var debatten i sig selv en gevinst. Vi kunne på Grænseforeningens hjemmeside se en kraftigt stigende aktivitet: Alle ville vide, hvem ham Monrad egentlig var. Og hvordan var det nu lige med de Meza? Her viste Grænseforeningens fremragende leksikon sin store styrke, og den styrke skal naturligvis fastholdes og gerne udbygges.

For god en måned siden, den 29. marts, kunne vi fejre 60-året for København-Bonn erklæringerne. Jeg deltog selv i fejringen i Berlin, hvor både den danske og den tyske udenrigsminister var til stede, ligesom repræsentanter for både det danske og det tyske mindretal deltog. København-Bonn erklæringerne – der i Tyskland sjovt nok kaldes Bonn-København erklæringerne – er ikke blot politisk håndværk, men politisk kunst. Mistilliden mellem Danmark og Vesttyskland var i 1955 fortsat så massiv, at den danske regering ikke turde binde an med en traditionel, statsretslig bindende aftale, da man var bange for, at det på et senere tidspunkt kunne føre til tysk indblanding i indre, danske anliggender. Derfor lavede man to enslydende erklæringer, hvor de to lande ikke bandt hinanden, men sig selv: Den danske regering forpligtede sig i forhold til det tyske mindretal, mens den vesttyske regering bandt sig i forhold til det danske mindretal i Sydslesvig. Politik er mere end magt og paragraffer, og virkningshistorien har da også vist, at erklæringerne blev det vendepunkt, som vi alle er så taknemmelige for: Mistillid og modsætning blev langsomt vendt til gensidig accept og samarbejde mellem flertal og mindretal på

begge sider af grænsen, som resten af verden ser på som en stor inspirationskilde. Erklæringerne burde, i min optik, i høj grad tjene som topaktuel inspiration overalt i verden, hvor mindretal og flertal er i konflikt med hinanden.

Erklæringerne var også temaet på Grænseforeningens store møde på Christiansborg i januar, hvor knap 200 afgangselever fra Duborg-Skolen og A.P. Møller Skolen deltog i livlig diskussion om erklæringernes aktualitet. Og jeg skal lige love for, at eleverne var bevidste om den aktualitet, som tilgangen til mindretal fortsat har. Mindretal skal ikke blot ligebehandles. De skal, på en række områder, sikres mindretalsrettigheder. Den aktuelle sag, der fyldte så meget for afgangseleverne, var den såkaldte karaktersag. I efteråret meddelte den danske regering, at en studentereksamen taget fra vore to danske gymnasier i Sydslesvig, på grund af EU-regler fremadrettet ville blive betragtet som tysk studentereksamen. Den sved. Meget. Tænk, at studenter, der for hovedpartens vedkommende har gået i dansk børnehaven og tilbragt 13 år på skolebænken i dansk skole, hvor der bliver undervist på dansk, pludselig ikke kunne anerkendes for dette. Sagen gav anledning til en lang række møder og forhandlinger, men det tog ganske enkelt for mange måneder at få den løst. For kort tid siden blev sagen løst på en måde, som mindretallet selv er tilfredse med. Der er fundet en acceptabel omregningsfaktor på karaktersiden, og i studentereksamensbeviset indlægges der et særligt stykke papir, der redegør for de særlige forhold. Det har stor betydning for de unge, da over halvdelen af studenterne fra de to gymnasier efterfølgende uddanner sig i Danmark.

Jeg har, som formand for Grænseforeningen, bidraget i det små med kontakt til de relevante ministre og politikere på Christiansborg. Vores sekretariat har udsendt pressemeddelelser, lavet videoer og historier, som er lagt ud på vores hjemmeside og på Facebook, hvor de unge har delt videre til deres jævnaldrende. Igen har tilgangen været, at der først og fremmest skulle findes en løsning, som man i Sydslesvig er tilfredse med. Substansen har vi ikke blandet os i, men kan vi være fødselshjælpere og døråbnere, så er vi det gerne, også i en sag som denne.

Sagen er løst. Så vidt så godt. Men sagen er et stærkt symptom på, at danskernes uvidenhed om mindretallet er markant. Den manglende viden breder sig nu langt ind i centraladministrationen og ind på Christiansborg, ja helt ind i regeringskontorerne. Det er intet mindre end en katastrofe! Jeg ved jo, at der bliver

gjort en stor indsats fra mange sider. Men alle - og jeg mener alle - med hjerte for det danske mindretal, herunder hvert eneste medlem af Grænseforeningen, skal på banen i de kommende år. Eller sker der det, at opbakningen til mindretallet vil mindskes.

Sydslesvigudvalget viser allerede nu nye takter og stiller nye krav. En ansøgning fra SSF om tilskud til et oplysningsprojekt blev kontant afvist af Sydslesvigudvalget og bedre gik det ikke, da en fornyet ansøgning, hvor også Grænseforeningen var medansøger, ligeledes blev afvist. Bum. Så fik vi den. Eller rettere – vi fik netop ikke tilskuddet. Det skal nu ikke forhindre os i at fortsætte ad andre spor, og der er allerede igangsat flere aktiviteter omkring oplysningsarbejdet. Jeg er selv blevet en del af en styregruppe, hvor vi i samarbejde med bl.a. SSF skal udforske, hvilke aktiviteter, der er behov for i en verden, hvor vi oplyser, kommunikerer og henter viden på helt nye måder.

Hvad skal der til for at åbne fleres øjne for, hvad der foregår i Sydslesvig og i grænselandet i det hele taget? Støvekludene skal frem, gulvene skal slibes og vinduerne pudses. Ellers kan vi ikke længere få øje på substansen og så bliver det, som historikeren Uffe Østergaard meget direkte har udtrykt det: Man havde en blomstrende region. Så delte man den i to og tømte den for funktioner, så der kun blev en ørken tilbage. Uha! Så galt er det ikke, for der er masser af liv og meget at bygge på. Men retter vi ikke ryggen, både nord og syd for grænsen, truer glemslens mørke og ørkenens goldhed.

Vi vil gerne høre mere til jer i Danmark, kære sydslesvigere. Der foregår en meget velorganiseret og målrettet indsats i forhold til Christiansborg. Men jeg kunne ønske, at flere sydslesvigere blandede sig mere i den løbende danske debat. Vis jer overalt – nu har vi jo lige hørt, at I ikke blot er ca. 55.000 men over 100.000 i det danske mindretal. Det vil vi gerne kunne mærke lidt tydeligere, her nord for grænsen, for I har så meget at fortælle og bidrage med. Når jeg besøger danske folkekirker og skinnende nye sognehuse tænker jeg tit, at danskerne bare lige skulle se, hvor lidt, der skal til for at holde kirke i Sydslesvig. Det er ikke altid de ydre faciliteter, men mere det indre liv, viljen og engagementet, der gør den store forskel.

Men vi ved også, at der er mange følelser. Med jævne mellemrum dukker diskussionen om tosprogede byskilte op i debatten. Den er blevet nærmest symbolsk. Jeg må ærligt indrømme, at jeg personligt - men henvisning til Uffe Østergaards ørken - synes tiden er moden til at gøde jorden for nytænkning. Vi har fortsat brug for grænser. Vi har fortsat brug for klar bevidsthed om, hvad det vil sige at være dansk og at tale dansk. Men nu, hvor alle taler så meget om at udkantsområder og både Syddanmark og Nordtyskland bliver affolkede og nødlidende, synes jeg netop at to-sprogede skilte kunne synliggøre for turister - og os selv - at i Sydslesvig og Sønderjylland er der noget spændende på spil, som man ikke finder andre steder. Vi er danske. Og de er tyske. Vi tilhører flertal eller mindretal. Og det kan vi finde ud af, i modsætning til så mange andre steder i verden. Byskiltene er og bliver en kommunal opgave på begge sider af grænsen. Men jeg tror, at tiden er moden til at skiltepolitikere - og kulturpolitikere - på begge side af grænsen laver en fælles plan, som kan vende grænselandets mange kvaliteter til noget positivt - og synligt. Det bliver ikke nu, men mon ikke tiden kan modnes i de kommende år.

Netop på det bagtæppe er det en glæde – og en nødvendighed – at Grænseforeningens nye strategi for årene 2015-2020 lægger op til at oplysningsopgaven får meget høj prioritet. Vi igangsatte umiddelbart efter sendemandsmødet sidste år en omfattende strategiproces med inddragelse af både lokalforeninger og medlemmer. Der kom mange gode bidrag, og bestyrelsen vedtog inden indgangen til 2015 en strategi, der består af tre ringe:

Den inderste ring er den, hvori langt hovedparten af Grænseforeningens aktiviteter foregår. Her tager vi afsæt i foreningens formål, der står uændret: Grænseforeningens formål er at støtte danskheden i grænselandet, særligt syd for grænsen, at udbrede kendskabet til grænselandets forhold samt at bevare og styrke dansk sprog og kultur. Det står fast. Og den stærkeste måde at gøre dette på er at sikre oplysning i alle hjørner og sprækker. Gennem det personlige møde i alle aldre. Fra ferieborn over skoleudvekslinger, støtte til efterskoleophold, gensidige besøg mellem Grænseforeningens lokalforeninger og foreningerne syd for grænsen, foredrag, udarbejdelse af undervisningsmateriale, udgivelse af vores meget roste blad, Grænsen, og meget, meget mere. Jeg er dybt imponeret og meget tilfreds med den store indsats, der gøres overalt. Ikke mindst konsulenterne, der kæmper for at

findeferieværter til feriebørnene gør en enorm indsats. Tak for det! Men opgaven bliver ikke mindre i de kommende år, vi skal blive endnu stærkere, hvis hele det danske folks støtte til vores mindretal og til dansk sprog og kultur, skal holdes levende - og gerne mere livlig i bredere kredse.

Den anden ring vedrører aktiviteter i Danmark omkring kulturmøder.

Grænseforeningens efterhånden veletablerede kulturmødeambassadører gør en fremragende indsats. De besøger uddannelsesinstitutioner, organisationer m.m., og den 26. april afholdt de et event, som ikke kun borgere fra hele landet, men også borgere fra Sydslesvig deltog i. Det gik ud på at vise, hvordan vi er forbundne, selvom vi også er forskellige. Med kridt skrev mellem 500-1000 medborgere hvad de er stolte af som danskere og hvad de drømmer om for Danmark. Udover at skabe stor opmærksomhed på de sociale medier blev det danske mindretal ved den lejlighed synliggjort i hundredevis af billeder alene fra Sydslesvig på Instagram.

I den skriftlige beretning står der alt for beskedent, at Elevambassadørerne i Sydslesvig har været involveret i 19 interne besøg fra ungdomsuddannelser i Danmark på Duborg-Skolen og 3 interne besøg på A.P. Møller Skolen og at de har været i kontakt med i alt ca. 1.000 unge danskere. Faktisk har Elevambassadørerne på Duborg-Skolen været involveret i 75 interne besøg og været i kontakt med mindst 3.000 danske gæster, hvilket er et imponerende antal som skal indpasses i en hektisk skolehverdag.

Sådanne arrangementer når ud til flere end de, der kender os i forvejen. Skaber debat og får folk til at tænke over, hvilket samfund vi har - og ønsker i en tid med mange kulturmøder. I denne ring trækker vi på erfaringer fra vores grænseland og anvender dem som inspiration til at håndtere de udfordringer, vi som folk står overfor i dag.

Og endelig er der en tredje ring af aktiviteter, som vedrører de øvrige mindretal i Europa. Flensborg er i dag hovedsæde for den Europæiske mindretalsorganisation FUEN, hvor der gøres et fremragende stykke arbejde. Vi vil imidlertid i det små forsøge at udvikle mere græsrodsorienterede aktiviteter, koncentreret om det personlige møde.

Den sidste aktivitet, jeg vil nævne, er jUNG zuSAMMEN. Et 14-dages højskoleophold for unge fra begge sider af grænsen. Det blev gennemført for første gang sidste sommer med knap 90 unge deltagere, der tilbragte 14 dage på Højskolen Østersøen og på Nordsee Akademie Leck. Det blev en meget stor succes. Vi gentager projektet i år og det er et meget stort ønske, at det kan blive en fast tradition. I år støttes jUNG zuSAMMEN af bl.a. Region Syddanmark, Regeringen i Kiel, Toosbuy Fonden og den tyske Hermann Niermann Stiftung. Det er folkeoplysning, det er et ungt kulturmøde, det er gensidig inspiration – og det er i høj grad med til at styrke den unge generations engagement i grænselandet fordi det peger fremad. Jeg vil opfordre lokalforeningerne til at finde unge, der kan deltage og eventuelt sponsorere de beskedne 700kr, som et 14 dages spændende ophold koster i egenbetaling.

Grænseforeningens arbejde er på alle niveauer vigtigt. Vi arbejder med dankhed, men en nuanceret dankhed. Vi arbejder med det nationalpolitiske, der har været så væsentligt for foreningens arbejde gennem mange årtier. Og vi arbejder fortsat kulturpolitisk i den forstand, at identitet ikke længere primært udvikles gennem afgrænsning og modsætning, men gennem kulturmøder, det personlige møde og samtale om, hvordan mennesker i al deres forskellighed kan leve i fred, side om side.

Grænser er fortsat vigtige, men heldigvis ikke længere som stopbomme. De er tværtimod vigtige mødesteder, når vi skal lære at forstå os selv og den verden, vi lever i. Menneskers behov for at vide, hvem vi er og hvad vi kommer af, er ikke blevet mindre – det er tvært imod en væsentlig forudsætning for at møde de andre i øjenhøjde. Men det, der skaber identiteten forandrer sig over tid, også i det danske grænseland, i hele Danmark og i en verden i forandring.

Jeg vil, på bestyrelsens vegne, gerne takke for det store engagement både i lokalforeningerne og i sekretariatet i Peder Skrams Gade. Det er ikke opgaver, vi kommer til at mangle i de kommende år. Og til slut vil jeg på egne vegne takke for den venlige og åbne modtagelse, jeg har fået i de mange lokalforeninger, jeg gennem året har besøgt. Jeg drager altid af sted i bedre humør end jeg kom – og med ny inspiration og nyt håb i bagagen. Det står til liv!

Mette Bock

Den 9. maj 2015